

ΒΟΥΛΗ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ | ΕΥΡΩΕΚΛΟΓΕΣ

Το Διακύβευμα των Ευρωεκλογών 2024

Π.Κ. Ιωακειμίδης*

Οι άμεσες εκλογές της 6-9^{ης} Ιουνίου στα είκοσι-επτά κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης-ΕΕ (400 εκ. ψηφοφόροι) για την ανάδειξη των 720 νέων μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (ΕΚ) είναι οι πλέον κρίσιμες στην ιστορία του θεσμού. Ο θεσμός των Ευρωεκλογών ξεκίνησε ως γνωστόν το 1979, όταν οι πρώτες ευρωεκλογές πραγματοποιήθηκαν, με στόχο να ενισχυθεί η νομιμοποίηση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας/ Ένωσης, να καλυφθεί το διαβόητο δημοκρατικό έλλειμμα και να εκπροσωπηθούν οι Ευρωπαίοι πολίτες στο θεσμικό σύστημα της Ένωσης (οι πρώτες ευρωεκλογές στην Ελλάδα έγιναν τον Οκτώβριο 1981). Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στην τότε Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) των Εννέα του 1979 είχε βέβαια μικρή σχέση με το σημερινό Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Το 1979 το ΕΚ δεν είχε ουσιαστικά (νομοθετικές) εξουσίες πέρα από την έγκριση του προϋπολογισμού της Ένωσης. Ήταν απλώς ένα όργανο πολιτικών συζητήσεων και τίποτα περισσότερο. Σήμερα το ΕΚ είναι μαζί με το Συμβούλιο Υπουργών συννομοθέτης (co-legislator) στο σύστημα της Ένωσης. Στο 85% των νομοθετικών αποφάσεων απαιτείται η συγκατάθεσή του προκειμένου να υιοθετηθούν σε μια ευρεία κατηγορία θεμάτων που κυμαίνονται από την περιβαλλοντική πολιτική, τη διαρθρωτική πολιτική, την εσωτερική αγορά, την ενέργεια, το κανονιστικό καθεστώς για την οικονομία και τις επιχειρήσεις και βεβαίως τον προϋπολογισμό και τις δημοσιονομικές προοπτικές της Ένωσης. Για όλα τα θέματα δηλαδή που λίγο-πολύ ενδιαφέρουν την καθημερινότητα του Ευρωπαίου πολίτη. Το Κοινοβούλιο μέσω της λεγόμενης «κανονικής νομοθετικής διαδικασίας» (ordinary legislative procedure) διαμορφώνει τις σχετικές αποφάσεις και συμπράττει στην υιοθέτησή τους. Α. Επιπλέον, το Κοινοβούλιο «εκλέγει» τον/την Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και εγκρίνει στο σύνολό της σύνθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ενώ «ελέγχει» (κοινοβουλευτικός έλεγχος) τόσο την Επιτροπή όσο και τα άλλα όργανα της Ένωσης όπως Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Συμβούλιο Υπουργών, Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και κατ' επέκταση την οικονομική και νομισματική ένωση (ΟΝΕ). Με άλλα λόγια, από «καφενείο της Ευρώπης» που εθεωρείτο το 1979 για πολιτικές συζητήσεις και τίποτα περισσότερο, σήμερα είναι ο κεντρικός δημοκρατικός θεσμός διαμόρφωσης πολιτικής και λήψης αποφάσεων στην Ένωση. Αλλά παράλληλα «παρακολουθεί» και τη συμπεριφορά των κρατών μελών με στόχο να διασφαλίσει

ότι τα τελευταία σέβονται τις αξίες και αρχές της Ένωσης που κατοχυρώνονται στις Συνθήκες όπως κράτος δικαίου, θεμελιώδη δικαιώματα, κλπ. (βλέπε πρόσφατο ψήφισμα π.χ. για την κατάσταση του κράτους δικαίου στην Ελλάδα). Τούτων δοθέντων, οι Ευρωπαίοι πολίτες έχουν ισχυρούς λόγους να συμμετάσχουν στις Ευρωεκλογές και με την ψήφο τους να προσδιορίσουν τη σύνθεση του Κοινοβουλίου που θα μπορεί να προωθήσει τις απόψεις και συμφέροντά τους. Αλλά η συμμετοχή των πολιτών στις επικείμενες εκλογές είναι επιβεβλημένη και για σειρά άλλων, ισχυρότερων ίσως, λόγων. Η Ευρώπη και ειδικότερα η Ευρωπαϊκή Ένωση αντιμετωπίζει ισχυρές απειλές «εκ των έσω» και «εκ των έξω». Αντιμετωπίζει, όπως λέγει ο Γάλλος Πρόεδρος Εμ. Μακρόν, «την πρόκληση της επιβίωσης» για πρώτη φορά στην ιστορία της. Είναι ίσως ετοιμοθάνατη. Και είναι ευθύνη των πολιτών να την περιφρουρήσουν με την ψήφο τους στις Ευρωεκλογές. Οι «εκ των έσω» απειλές για την Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ποικίλες. Για πρώτη φορά στις Ευρωεκλογές αυτές εμφανίζεται το ισχυρό σενάριο ακροδεξιά, εθνολαϊκιστικά αντι-ευρωπαϊκά κόμματα να κατακτήσουν μια ιδιαίτερα ισχυρή θέση στο Κοινοβούλιο και να «μπλοκάρουν» τη νομοθετική διαδικασία αλλά και τη γενικότερη λειτουργία του θεσμού. Στη Γαλλία λ.χ. ο Εθνικός Συναγερμός της Μ. Λεπέν προβλέπεται δημοσκοπικά να καταλάβει την πρώτη θέση ενώ σε εννέα κράτη μέλη της ΕΕ εθνολαϊκιστικά κόμματα εκτιμάται ότι μπορεί να καταλάβουν τη δεύτερη θέση. Εάν επιβεβαιωθεί το σενάριο αυτό, τότε ο παραδοσιακός φιλο-ευρωπαϊκός συνασπισμός πολιτικών δυνάμεων που κατηύθυνε τη λειτουργία του ΕΚ μπορεί να αλλοιωθεί. Και ο συνασπισμός αυτός συγκροτείται από το συντηρητικό Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα (ΕΛΚ), τους Δημοκράτες-Σοσιαλιστές (S+D) και τους Φελελεύθερους (Renew). Η σύνθεση του νέου Ευρωκοινοβουλίου είναι ιδιαίτερα κρίσιμη καθώς οι προκλήσεις στο πεδίο των πολιτικών για την Ένωση είναι τεράστιες, όπως η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της Ευρωπαϊκής οικονομίας προκειμένου να αντιμετωπίσει τις ανταγωνιστικές πιέσεις από τις ΗΠΑ αλλά και την Κίνα. Ήδη δύο εκθέσεις (E.Letta και M. Dragi) προτείνουν δέσμη νομοθετικών και άλλων μέτρων για το σκοπό αυτό και την ολοκλήρωση της ενιαίας εσωτερικής αγοράς. Παράλληλα η πράσινη μετάβαση, η ψηφιακή μετάβαση, η κλιματική αλλαγή, η τεχνητή νοημοσύνη συνιστούν προκλήσεις για την Ένωση στη νέα πενταετή θητεία του Κοινοβουλίου. Μαζί

βέβαια με την ανάγκη για την καταπολέμηση των κοινωνικών ανισοτήτων και επίτευξη υψηλότερου βαθμού οικονομικής σύγκλισης μέσω της επιτάχυνσης της οικονομικής ανάπτυξης. Και όλα αυτά θα πρέπει να γίνουν σε ένα νέο, εντελώς πρωτόγνωρο γεωπολιτικό περιβάλλον για την Ευρώπη με καταλυτικές απειλές «εκ των έξω». Η Ευρωπαϊκή Ένωση για πρώτη φορά στην ιστορία της αντιμετωπίζει πόλεμο σε Ευρωπαϊκό έδαφος – τον πόλεμο στην Ουκρανία που ξεκίνησε το Φεβρουάριο 2022 μετά την εισβολή της Ρωσίας. Παράλληλα αντιμετωπίζει ένα δεύτερο πόλεμο στην άμεση περιφέρειά της, τον πόλεμο στη Γάζα μεταξύ Ισραήλ και Χαμάς. Οι πόλεμοι αυτοί και κυρίως αυτός της Ουκρανίας έχουν αλλάξει θεμελιακά το γεωπολιτικό περιβάλλον και τις κεντρικές υποθέσεις πάνω στις οποίες οικοδομήθηκε η μεταπολεμική ευρωπαϊκή ασφάλεια. Η Ευρώπη/ΕΕ «αισθάνεται» ότι απειλείται άμεσα από τη Ρωσία ενώ «πιέζεται» από την Κίνα και σε διαφορετική ένταση και βαθμό από τις ΗΠΑ. Οι τελευταίες, ιδιαίτερα εάν επαναφέρουν τον Ντ. Τραμπ στο Λευκό Οίκο, είναι πολύ πιθανόν να επιδιώξουν να χαλαρώσουν τους δεσμούς με την Ευρώπη ιδιαίτερα στον τομέα της άμυνας. Ως εκ τούτου, η Ευρώπη/ΕΕ θα έχει ως ένα κύριο στόχο στη νέα περίοδο να διαμορφώσει την Ευρωπαϊκή άμυνα και να αναπτύξει τις στρατιωτικές ικανότητες που θα της επιτρέψουν να αντιμετωπίσει κάθε απειλή. Πρόκειται για την πρόκληση της ευρωπαϊκής επιβίωσης όπως της χαρακτηρισμένης ο Πρόεδρος Μακρόν. Βέβαια η νέα αυτή πραγματικότητα δεν θα πρέπει να οδηγήσει στην αλλοίωση του ενωσιακού project ως κατά βάση ειρηνοποιητικού εγχειρήματος. Η καλύτερη συνταγή για την αντιμετώπιση μιας πολεμικής απειλής είναι η νηφαλιότητα και η κυριαρχία της λογικής» επσημαίνει εμφατικά ο Ν. Μακιαβέλι. Όπως γράφει δε ένας βαθύς γνώστης της Ρωσίας και της πολιτικής της, ο Anatol Lieven, «οι

1. ΤΟ ΔΙΑΚΥΒΕΥΜΑ ΤΩΝ ΕΥΡΩΕΚΛΟΓΩΝ 2024

Μέσο: ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΣΤΥΛΙΟΥ

Ημ. Έκδοσης: . . .28/05/2024 Ημ. Αποδελτίωσης: . . .07/06/2024

Σελίδα: 5

προειδοποιήσεις για επικείμενο πόλεμο μεταξύ Ρωσίας και Δύσης έφθασαν σε ακραία ένταση σε Ευρώπη και Βρετανία με ένα σαφή στόχο: να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις κοινωνικής υποστήριξης για μαζική αύξηση των δαπανών για επανεξοπλισμούς» πάνω από το 2% ΑΕΠ (The Guardian, 24 Φεβρουαρίου 2024).

Βέβαια το ενδεχόμενο εμπλοκής της Δύσης σε πολεμική σύγκρουση με τη Ρωσία πάντοτε ελοχεύει για όσο συνεχίζεται ο πόλεμος με την Ουκρανία, αλλά δεν επίκειται πόλεμος ως αποτέλεσμα προσχεδιασμένης επίθεσης της Ρωσίας σε χώρα-μέλος του ΝΑΤΟ. «Η Ρωσία δεν συνιστά σοβαρή απειλή για συμβατική επίθεση σε χώρα της ΕΕ ή του ΝΑΤΟ» τονίζει ο Lieven. Βεβαίως διαφορετική πρόσληψη της απειλής έχουν ορισμένες χώρες όπως Βαλτικές και Σκανδιναβικές. Οι αξιωματούχοι των οποίων προβλέπουν την έκρηξη του πολέμου σε λίγους μήνες ή λίγα χρόνια Και οπωσδήποτε η Ευρώπη, θα πρέπει να είναι προετοιμασμένη στρατιωτικά προκειμένου να αντιμετωπίσει κάθε πιθανό σενάριο με την ανάπτυξη των ικανοτήτων της κοινής άμυνας και ετοιμότητας τόσο στο πλαίσιο ΕΕ όσο και ΝΑΤΟ. Αλλά η συνολικότερη πολιτική ιδιαίτερα της ΕΕ απέναντι στη Ρωσία και την απειλή που αντιπροσωπεύει δεν μπορεί να καθορίζεται από τις ακραίες τοποθετήσεις ορισμένων χωρών (τις οποίες τελευταία και για λόγους εσωτερικής σκοπιμότητας αποδέχεται και ο πρόεδρος Μακρόν ο οποίος ως γνωστόν ήθελε συμβιβασμό με τη Ρωσία «για να μη ταπει-

νωθεί ο πρόεδρος Πούτιν»).

Η οποιαδήποτε απειλή αντιπροσωπεύει η Ρωσία θα πρέπει να αντιμετωπισθεί. Αλλά δεν θα αντιμετωπισθεί ούτε με τον πασιφισμό ούτε μόνο μέσα από τη μαζική αύξηση στρατιωτικών δαπανών και εξοπλισμών και τον παραληρηματικό λόγο. Θα αντιμετωπισθεί (και) εάν η Ευρώπη/ΕΕ ενισχύσει, ως γεωπολιτική οντότητα, την κυριαρχία της αλλά και την αξιοπιστία και επιρροή της στο διεθνές σύστημα μέσα από μια περισσότερο συνεπή, ολοκληρωμένη γεωπολιτική προσέγγιση στις παγκόσμιες συγκρούσεις. Αλλά η Ένωση έχει στην agenda της μια ιδιαίτερα ξεχωριστή πρόκληση για τα επόμενα χρόνια: τη διεύρυνση της με εννέα κράτη των Δ. Βαλκανίων, Ουκρανία, Μολδαβία, Γεωργία (και ίσως σε κάποιο απώτερο μέλλον και Τουρκία). Η διεύρυνση συνιστά γεωπολιτική επιταγή-προϋπόθεση για τη σταθερότητα, ειρήνη, δημοκρατία στην Ευρώπη. Επομένως η Ένωση θα πρέπει να επιταχύνει τη διευρυνσιακή διαδικασία, ίσως σε μια λογική «σταδιακής ένταξης» κρατών (αφού προηγηθεί η «πολιτική ένταξη» πρώτα και ακολουθήσει η πλήρης, θεσμική αργότερα). Αλλά προϋπόθεση για την επιτάχυνση είναι αφ' ενός η εκπλήρωση από πλευράς υποψηφίων κρατών των κριτηρίων ένταξης (κράτος δικαίου, δημοκρατία, θεμελιώδη δικαιώματα, επίλυση διαφορών, κλπ.) και αφ' ετέρου από πλευράς Ένωσης η μεταρρύθμιση θεσμών και πολιτικών με την τροποποίηση των Συνθηκών. Πρόκειται για ιδιαίτερα επίπονα και δύσκολο έργο.

Είναι σαφές λοιπόν ότι στις Ευρωεκλογές αυτές διακυβεύεται ούτε λίγο ούτε πολύ το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ταυτότητά της ως ένας χώρος δημοκρατίας, ελευθερίας, αλληλεγγύης σ' ένα κατακερματισμένο παγκόσμιο σύστημα που κυριαρχείται ολοένα και περισσότερο από αυταρχικά καθεστώτα και δυνάμεις. Η δυναμική της για βαθύτερη ενοποίηση με τη συμμετοχή των κοινωνιών για μια «στενότερη Ένωση» κρατών και πολιτών.

Διακυβεύεται επίσης η θέση και ρόλος του κάθε κράτους μέλους όπως της Ελλάδας και των σημαντικών ωφελειών που αντλεί από την Ένωση (χρηματικές μεταβιβάσεις, ενίσχυση ασφάλειας και ανεξαρτησίας της χώρας, ανάδειξη της σε περιφερειακό συντελεστή επιρροής, κ.α.). Ζούμε σε αβέβαιους, επικίνδυνους καιρούς που πολλές σταθερές κλονίζονται και καταρρέουν. Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να διαφυλαχθεί ως η δημοκρατική η πολιτική σταθερά της Ευρώπης " ως ένας περιφερειακός κήπος σε μια παγκόσμια ζούγκλα" (Borrell).

Όθεν η αναγκαιότητα υψηλής συμμετοχής στις Ευρωεκλογές και η σημασία να σταλούν/εκλεγούν στο Ευρωκοινοβούλιο άτομα ικανά να συμβάλλουν στην προώθηση του έργου του.

*Ο καθηγητής Π.Κ. Ιωακείμης είναι πρώην προσβευτής – σύμβουλος του ΥΠΕΣ, μέλος της συμβουλευτικής επιτροπής του ΕΛΙΑΜΕΠ. Το τελευταίο βιβλίο του με τίτλο «Ελλάδα: Ορίζοντας 2030» κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Παπαζήση. Ο καθηγητής Π.Κ. Ιωακείμης υπήρξε υποψήφιος Ευρωβουλευτής δύο φορές, το 2014 και 2019.